

Primorski Glas

Izlazi syake subote - Ciena do svrhe tek. godine
K 1.40. - Pojedini broj 6 para. - Plativo i utuzivo
u Makarskoj.

Uprava lista nalazi se u Makarskoj,
a uredništvo u Šibeniku.
Izdavač i odgovorni urednik: Ivo Blažević.
Tisak: „Hrvatske Tiskare“ - Šibenik.

Oglasi, zahvale i priobćena po pogodbi. - Ruko-
pisi se ne vraćaju. — Ne biljegovana pisma ne
primaju se.

Na podle osvade.

Naš protivnici u Makarskoj kao da ne imadu ništa poštenoga, ništa značajnoga, što bi se slagalo i odgovaralo dostojanstvu čovjeka. Na drugim mjestima imade stranaka, imade i borbe, ali većinom borba ostaje u granicama dopuštenosti, preko koje moral i poštenje ne daju prekoračiti. To je razlog, da se na drugim mjestima dodje u istinu do oštine i do ljutoga kreševa, ali ipak nije se došlo do onoga, što pošten čovjek ne smije ni zamisliti, a kamo li izvesti.

Naprotiv, mi pravaši u Makarskoj sa našim vodjom Matom Klarićem, imademo sasvim drugčije dušmane. Šarena družba, složena od starih autonomaša, narodnjaka i demokrata, ne poznaje što će to reći otvorenost i muževnost, ona se ne zna boriti otvoreno i prsimice, kao što dolikuje čovjeku od oka i od obraza. Ona radje traži busiju i nevjeru, traži klevetanje i ocrnjivanje. Njihova podjamnost, njihova nevjera i zloća rekao bi, da granica nema.

Mi smo znali, da je ona družba takova; znali smo, da se je ona vriedna poslužiti takovim sredstvima; znali smo, da se je ona takovim sredstvima i služila ima nekoliko vremena, samo da našu stranku ocrni i uništi. Ta nedopuštena sredstva, kojim se ona proti nami služi, nisu samo psovke i pogrde, nisu samo laži i izvrćanja, nego je nelojalnost tobožnja, koju nam podlo podmeću ta podla otvorenja. Mi smo to odavna znali, ali tomu nismo davali važnosti, jer je naš rad otvorena knjiga, a savjest čista. Smijali smo se sa bezdušnom čeljadi i puštali, neka se svojim otrovom dave. Mislili smo, neka se slobodno izgovore i neka kleveću, ta našoj stranki i našim pristašama naškoditi ne će. To smo mi tako mislili i ponosno stupali smo napried u svojoj rodoljubnoj dužnosti, nemareći za podlu rabotu bezdušne čeljadi. Ni u kraj pameti nam nije bilo, da bi tko mogao i iz daleka i za čas povjerovati tim niskim i podlim osvada-

Ali na žalost moramo priznati, da ipak nije bilo onako, kako smo mi mislili i pravom se nadali. Upozoreni posljednjim pojavama, vidimo očito, da ona paklena sredstva nisu

prošla bez ikakva uspjeha. Mi ne ćemo reći, da se je sa više strane tomu povjerovalo tvrdo, ali svakako dala se je neka pažnja i neka važnost. Našu stranku prava u Makarskoj i njezina vodju gleda se s toga sa priekim okom i najstrožijom nemilosrdnošću. Možda je ova ista nemilosrdnost uzrokom, da makarski pravaši nisu poslali u sabor svoga zastupnika.

Govorimo o nemilosrdnosti, koja se prama pravaškoj stranci u obilnoj mjeri u ovoj občini izkaziva, ali ipak otvoreno velimo, da nama milosti ne treba. Mi imamo za se naš puk, imamo sviest Primoraca, imamo rodoljublje njegovo podžeženo duhom Kačića i Pavlinovića. To je nama dosta. Ne pitamo ničije milosti, niti ovo pišemo, da nam se milosti udieli, nego samo tražimo pravicu i istinu.

Dok ovo pišemo, ipak ne možemo nikaka ravnodušnima biti na sve one neduševne i podle glasine, kojima se na laku ruku stalo davati znamenitost; dapače prinuždeni smo, da podignemo najodlučnije svoj glas, odklanjajući od sebe sa ogorčenjem i prezirom one podle insinucije i klevete. Mi otvoreno i čisto kažemo pred hrvatskom javnošću, da smo najodlučniji pripadnici stranke prava. Svak znađe i svakomu je očito, koja su načela stranke prava i koje su njezine konačne težnje. Već je slavni Starčević označio u hrvatskom saboru put, kojim imademo poći, naime k ujedinjenju svih hrvatskih zemalja u jedno celokupno tielo pod našim hrvatskim kraljem, slavno vladajućega Habsburškoga doma. Veliki Starčević, taj na neki način tvorac zdrave hrvatske misli, nije mogao ni promisliti drugčiju nego ovu misao. To je bila njegova politika, to je bio njegov ideal, to je bila točka, za koju je disao i živio i za koju je radio sa svom snagom velike svoje duše.

Mi smo primili nauk slavnoga Starčevića i Pavlinovića kao najsvetiji amanet, koga mi u svome srcu čuvamo i svojim rodoljubnim žarom grijemo. Njihov nauk bio je i biti će nami svedjerno put, kojim ćemo napried neustrašivo i postojano kročiti. Život i čustva ovih dvaju hrvatskih velikana nami će biti zvezda pohodnica u našem hrvatskom radu.

Ovo mi otvoreno izpoviedamo. Mi se ne strašimo djela naših. Naša su djela poštena, savjestna, jer proizlaze iz zakona naravi, jer nam ih diktuje naša savjest, jer znademo, da nas duži na to Bog i dužnost naše vjernosti prama našoj domovini i prama svomu zakonitomu kralju.

Zar biti otvoreni i očiti Hrvat; zar boriti se za hrvatska prava; zar tražiti jedinstvo hrvatskih zemalja prema prirodnomu i povjestničkomu pravu hrvatskoga naroda znači veleizdaju? Zar može hrvatski narod misliti o veleizdaji? Onaj narod, koji je kod Visa srušio neprijatelja; onaj narod, koji je svoj mač podigao na magjarsku nevjeru?

Mi imamo svoju prošlost. Ona je put nami i za budućnost. Neprijatelji naši i na slavnoga Pavlinovića navaljivali su sa onim niskim sredstvima — navaljuju evo danas i na nas. Ali ljuto se varaju oni. Mi visoko stojimo nad njihovim klevetama. Mi dobro shvaćamo i rodoljubnu i podaničku dužnost. Mi ono radimo, što nam savjest kaže i što nas Bog duži. Jamstvo našega poštenoga, duševnoga i otvorenoga djelovanja jest to, što su u našoj stranci prava u Makarskoj svi čestiti gradjani, a tako isto i u celom Primorju. Jamstvo je i to, što u našoj stranci stoji odlučno sve svećenstvo katoličko, koje jamačno znađe svoje dužnosti, kao što i pitanje moralno vlasti i podloštva.

Dok ovo pišemo, stojimo čista i otvorena čela, imajući svjedočanstvo svoje savjesti i svojih nepriekornih djela pravom pitajuć, da i naša javnost i svi zanimani takove osvade smatraju kao nizki izliv samo stranačke i osobne strasti.

Makarsko-primorski pravaši.

Smodlaka pomaže koritašim.

Odkad je od mrtvih uskrsnuo politički mrtvac: advokat Smodlaka, odkad se ovaj vjerni Dorbičev učenik i pristaša na noge skoćio da prosvjetljiva, diže i vara one tupane božje: splitske Duje i Marine, te da na žuljevima maloga puka podvostruči rad svoje kancelarije, ne bi li ova kroz mali zeman svome brižnome gospodaru još jednu palaču i vilu podigla, nije od onda ostalo u Dalmaciji stranke, na koju se nije svom žestinom svoje obiestne, pakostne i žučljive čudi

oborio; pače nije danas u našim krajevima staleša, koga nije ocrnio, nema čestite osobe, a da ju nije bezdušnom hajkom nastojao utući. Divljim uprav zanosom i nečuvenom — da se najblaže izrazimo — smionošću razmahao se taj delija oko sebe težkom toljagom, što nije nikome praštala. Smodlaka od svoga uskrsnuća do dana današnjega nije pazio na koga će navaliti; u svojoj osvetljivoj i zlobnoj duši on je kovao osvetu, njemu je jednak bio svak, samo ako nije puhao u njegov rog, ili ako se samo davao kakav znak, da bi mu u bližoj budućnosti mogao smetati planove i kviriti krive račune.

Ali najžešću vatru otvorio je junak na katoličko svećenstvo i na hrvatsku stranku. U popovima i fratrima vidio je Smodlaka najljuće dušmane. Poznajući dobro povjest našeg narodnog osvješćenja, bio je on uvjeren, da je svećenstvo u Dalmaciji za to najviše radilo. Kao svaki politički špekulant, i on se je tražio majstorski uvući med narod tobože kao kršćanin, al ga odmah izdade njegov rad i ono bezdušno napadanje na same katoličke svećenike. Znajuć dakle da svećenik već kao takav, a i kao rodoljub, vrši veliki upliv u našem narodu, Smodlaka je odmah svećenstvo uzeo na nišan, ludo računajući, da će ga na prvi juriš u prašinu oboriti, da će ga smrviti i uništiti, a nije znao jadnik, da je bilo žešćih pasa i oštrijih zubi, što su na svećenstvo režali i biesno ga grizli, al mu nisu nahudili.

Druga zaprieka, što je Smodlaci smetala bila je: hrvatska stranka. Svak u Dalmaciji znade, da je baš Smodlaka sa Trumbićem udario temelje ovoj stranci. Nadao se Jozo, da će on biti njezin vodja i sve, nu kad je iza preloma sa Trumbićem uvidio, da ga stranka ne će, jer ju je izvarao, onda joj je ledja okrenuo, čekajući dan osvete, koji mu je svanuo baš u času, kad je njegov predšastnik Dorbić radi čuvenih prljavština morao bježati iz Splita.

Mi ne uzimljemo u obranu hrvatsku stranku, jer je i nama pravašima ona dosta skrivila, kad se dala

u naručaj Kapije sv. Šimuna, a da budnoj pravaškoj svijesti zakrene vratom. Ali ipak niesmo toliko zlobni i nepravedni, da bi mogli onako blatiti pojedine njezine ljude, med kojima sigurno ima i zaslužnih boraca, te im pošten i nepristran čovjek ne može i ne smije niekati požrtvovnog rada i iskrena patriotizma. Imat će moguće i ti ljudi svojih mana, bez kojih smrtnici ne mogu biti; ali neka nam Dorbićev učenik nadje čovjeka, koji bi bez prigovora bio, ili se takovim smatrao? Od živućih ljudi, jedini je eto Smodlaka čovjek od poštenja i značaja, kome mane nema, koji je nepogrišiv, koga rese sve građanske i moralne krieposti. Pred Smodlakinim svietlim obrazom svi su ljudi patuljci; a ne sjeća se taj umišljeni velikan one narodne: „stalo rugo pokraj puta, pa se svakom ruga!“

Poslie dakle katoličkog svećenstva Smodlaka je najveću soju usjekao na hrvatsku stranku, a sve u pustoj nadi da će, ocrnivši njezine ljude, dočepat se njihovih sjedala i odatle vedriti i oblačiti u našoj pokrajini. U toj bjesomučnoj stranačkoj zagrižljivosti nazvao je Jozo hrv. stranku: „koritaškom“, a njezine ljude „koritašim“. Nema broja Smodlakinih „sloboda“, a da se njima ne nasiplju blatom ljudi hrvatske stranke. Najskoli odkad su raspisani izbori za sabor „sloboda“ je mala i velika uprav obilovala najgnjusnijim napadajim na one, o kojim je bilo izgleda, da bi se mogli dočepati zastupničke stolice.

Iz naše Makarske bilo je u više navrata pisano u „Slobodi“ o kandidatima za sabor. Šta nije to bunište laži i klevete izrigalo proti kandidatu hrv. stranke Ribličiću? Šta li nije reklo o Dr. Bari Vrankoviću, koji je radio iz petnih žila za Ribličića? Zna najbolje dopisnik iz Makarske — a zar nije ovako umna demokratska perjanica Blažimire? — kakvim je neslanim riečima počašćen u br. 40. „Slobode“ taj koritaš i svi oni, što bi se usudili podupirati njegov izbor. Sudeći po onakoj pisariji, moglo se zaista zaključiti, da će i cigli demokrat prije

na glavu s bove, nego li svojim glasom osjegurati izbor toli omražena kat. popa i izružena koritaša. Vjerne Alijine sluge svojim su poštenjem jamčili, da oni izvan Werka za drugoga znati ne će. A kad tamo šta se dogodilo? U narednom broju „Slobode“ uzimlje se izmed redaka u zaštitu koritaš i Dr. Bare! Ne samo nego Dr. Smodlaka svojoj marvi „naredjiva da glasuje“ za koritaša, i ako Dr. Werk izigran, osramoćen i ponižen, ne odstupa od svoje kandidature, pače traži od svojih, da za nj glasuju, kako to iziskiva poštenje i uredba nesretne te sekte, koja je i u ovom slučaju pokazala, da načela nema, a o značaju i poštenju nek se kod njih i ne govori. Smodlaka dakle pismeno izdaje svojim dnevni red, a Werk dugom brzovjerkom sasama protivnu zapovied daje, dok smeteni makarski sektari ne slušaju ni jednoga ni drugoga, već rade prama svojoj glavi i kako im bolje u interesu stoji, dajući belaju i gjenaratliju i sve one, koji tako jednu misle, drugu govore, a treću rade. I ovim postupanjem demokratski vodje i njihove nesvietne prirepine izdadoše sebi svjedočanstva najnižeg siromaštva i prave duševne golotinje, te se je izkolilo ono što je svak pošten i pametan o demokratim vazda tvrdio: e je to skup čeljadi, koju je sliepa mržnja na kat. vjeru opila, koja bez načela u bezglavju luta, kupeć oko sebe barabe i propalice, pa pustom vikom, psovanjem i ocrnjivanjem drže, da će zavladati celim svietom.

Nadat se je, da Dr. Smodlaka ne će više onako napadati kat. svećenstvo ni hrvatsku stranku, kad je eto i on poradio, da jedan katolički svećenik, pripadnik koritaša udje u sabor, kad je pomagao onim bajunetim, prot kojima je negda znao glasno vikati, a to sve u ime slobode, napredka i osvješćenja „maloga puka“.

Mi želimo da izabrani zastupnik Ribličić nigda ne zaboravi usluge sektarskog vodje, pa da mu milo za drago do prve zgođe vrati; neka znade Alija i sva njegova okolina, da je

Domovina.

(Predavao puku u Zaostrogu Ilija Despot.)

Svi oni poklici izgubljenih nada dičnoga Paližne uz neumrloga Ivana Horvata pak slavnog mu brata, biskupa Pavla, kad su ovi divni slavljenci, triebeć Turčina iztriebit htjeli iz zemlje svoje još osmanliju gorega, Niemca prokletoga, a Sigismund okrutnik, pomoću izdajstva nekojih Hrvata, uhvatio Ivana na četvero izsjekao, pa pustio da ga konji vuku ulicama; ona krv za osvetom vapijuća Karla Dračkoga, te ponositih velikaša hrvatskih, kad im je oholi Sigismund laskao, baš kô djavao našem Spasitelju, nek padnu i poklone mu se, draži im život i imanje, a oni, mučenici naši, u smrt kô na pir, ma ni čut poklonit se bezočnom Sigismundu; ona mitra biskupa hrvatskog, Pavla velikog, što no mu s glave

odlepršala, jer je ljubio žarko rod svoj — i to je domovina naša.

One tuge čemernice izpaćenog puka, kad no je čitava stoljeća bio bedemom kršćanstva, kad se borio mučenik proti nekruštu, kad je stražu stražio Evropi i spasio krune i oltare; svi oni vapaji za opočinkom, za mirom, za korom kruha gladne i umiruće raje — i to je domovina naša.

Vajme, one suze, gorke i krupne suze, što uvijek kvase i kvasit će oči pravoga Hrvata, kad se sjeti dvaju naših velikana, onih dviju osječenih glava, Zrinskoga Petra i mladog mu šurja Frankopana; oni uzdasi slavne banice Zrinske, Katararine, žene neumrle, kad su je vezali i u samostan zatvorili, a ona oplakivala Petra svoga, bana hrvatskoga, a uz Petra pokopan misao i slobodu domovine; pak srce materino, uciviljeno i izranjeno, kad su od nje raz-

stavljali milu djecu, da ih memla od kamena bije, a sina Ivana bacili u tamnicu tamnu, da tako izkorene rod Zrinskih, gdje je čamio jadnik punih dvadeset godina; njegov zadnji, očajnički klik, kad mučenik, toliko godina ne videć sunca ni mjeseca, mile majke, ni dragih sestara, ugledav jednom svietlo božje — poludi o očaja i... izdahnu zadnji potomak najvećega Hrvata, preslavnog ali nesretnoga bana hrvatskoga, Petra Zrinjskoga — i to je domovina naša!

One zdvojne smrti obeščaštenih djevojaka hrvatskih, kad su se u rieku bacale i nož u srce rinjivale od jada i plača za nevinošću djevičanstva oskrvnuta od divljih Osmanlija i blatnih Njemaca; oni očaji kukavnih udovica za milom djecom, za dragim vojnom, koje Turci i Niemci zarobljivali, pak vjekotrajne strepnje, golotinja bosotinja, bieda i nevolja svaka — i to je domovina naša!

najugodnija stvar na svijetu kad tikva čepinu nadje!

Iz Imotske krajine.

Poslie prošlih izbora, poslie onoga silnoga poraza, koga su doživili demokrati sa svojim doturom Milom i Alijom iz Splita sada je malo mirnije. Naš rodoljubni puk odahnuo je od one puste buke i krike, koju su barabe podizale na svoju slavu i hvalu kao da ih je puna Imotska krajina. Izbori su pokazali, da u Imotskomu demokrata nema, a samo da su Alijini sljedbenici barabe gradske i seoske, a ne nipošto poštenu ljude.

Nu sada poslie izbora, treba da čovjek pametan upita sam sebe: zašto je ona borba bila u Imotskoj krajini? Koji su njezini uzroci?

Mi smo već više puta spomenuli kako su odavna zubi vodu činili doturu Jozi za Imotskom krajinom. Jedan put dok sviet nije bio prosvietljen košto je danas, bio mu je otišao dobro kukuruz, pa je mislio, da će tako otići i nova trgovina sa mandatom. Spominjali smo takodjer i one nizke navale, kojim je on ocrnjivao ljude po Imotskoj krajini, a osobito katoličke svećenike, a hvaleći hrišćanske. One sve nepoštene napadaje pisao je Ivo Zelembać, a dotur Jozo radostno ih štampao u svom listu.

Takodjer mi smo spomenuli Meštra, ne meštra Marka, maloga Marina sa Studenaca, dotura „Evo me“ i još neke barabe, koji su s njima drugovali, da su vikali i bučili kao bez glave i bez pameti o nesretnoj barabaškoj stranci.

Nu da li je to uzrokom, da se je u Imotskoj krajini borba razvila? Mi mislimo da nije.

Ali meštar ne meštar Marko, ni Marin sa Studenaca, ni dotur „Evo me“ neimadu duševne snage za politička pitanja. Oni su mala djeca, koje treba voditi i učiti, a kamo li da oni drugoga vode. Kolika je njihova vrijednost, dosta je pročitati brzojave meštra ne meštra Marka upravljene na barabaški sastanak u Splitu, u kojim on uvijek ponavlja, da ih pozdravlja. Onako niskoga koncepta ne bio sastavio ni onaj, koji nikada nije vidio jednoga slova.

Nami je žao, da ove ljude ovdje i spominjemo, jer i sami spomen njihov daje

Kvaternika odkotrljana sa ramena glava, Starčevića suze za svojim vjernim drugom; Jelačića izjalovljene nade, da će mu se narodu nadariti lojalnost i vjernost, da će pravica, slavije slaviti mjesto Bakova absolutizma, tiranstva i sile; pak žrtve srpanjske, kad jadnom puku dozlogrdi, te se digne na noge, da sam vojšti sebi slobodu, kad mu je zakonom ne dadu bezdušnici a tamo ga stigne sudba Gubčeva i ostalih duša plamenijeh: vješala i kruna od užarena željeza — i to je domovina naša!

Sirotica Istra, odijeljena od svojih sestrima, od Talijana poplavljena, gdje no kletnici učione svoje podižu, da tako potalijanče dječicu hrvatsku, a širom otačbine velike naše za nju se kupe milodari, da klin s klinom izbijamo, da pomazemo i mi kole hrvatske, da uzgajamo omladinu hrvatsku — i to je domovina naša!

im važnost, a oni je poništo neimadu, nu htjeli smo samo to nuzgredno spomenuti, pošto su im ovaki svi, pa ne znamo za koga bi se prvo uhvatili. Nikakav ne vriedi.

Nije dakle tražiti uzroka onoj borbi u barabam. Baraba je svagdje bilo i bit će ih. Barabe takodjer nisu nikada od poštenoga svieta primljene, i s toga oni nikada nisu mogli štogod učiniti u ljudskom društvu, pa ne bi bili ništa učinili ni u Imotskoj krajini.

Drugi sasvim mora biti to razlog.

Svak znade, da u Imotskoj krajini imade hrišćana. Katolici s njima su vazda u miru i u slogi živili. To se razumi i to valja tako. Nikoga ne valja vriedjati. Ali ovih posljednjih godina Imotska krajina nije bila sretna. Došao joj je za poglavara Gregović, a malo prije njega onaj poznati stražmeštar. Mi sad ne ćemo izpitivati što su oni radili i djelovali, samo znamo, da su oni po svom unutarnjem osvjedočenju Srbi.

Odkada su oni stigli u Imotsku krajinu počelo se je opažati neko gibanje. Mi ne ćemo reći, da su oni to gibanje podigli, ali fakat je, da je gibanje sve očividnije bilo. Napokon hrišćani počeli su se pomalo uznemirivati iztičuć, da su i oni Srbi. Nisu svi, ali jest dobar broj. Kroz malo vremena nastalo je slabo razpoloženje medju njihovom većinom. Tako n. pr. u Podbablju oni su vazda bili u miru sa pukom Podbabskim. Župnik Podbablja, čovjek uljudan i snosljiv uživao je pače kod njih i čast i ljubav, pa ipak za vremena Gregovićevih onoga sklada počelo je nestajati, na svetoga Luku možda bilo i zla, da fra Dane nije mirio.

Ali nije samo srbstvo počelo se ukazivati, nego i barabaštvo. Barabe su stale dizati glavu. Upravo su se bili pomolili. Vikali su i bučili, a kažu da su govorili javno, da se oni ne boje nikoga kad imadu za se neke ljude u Macovoj kući.

Pače na Studencim su pripoviedali o velikim milostima, koje su imale sa poglavarstva doći i to upravo na Studence. Neki na Studencim misle, da je sve blago u krčmama, pa bi volili krčmu nego podvornicu. Pred izbore rekao bi da su one barabe imale sve moguće krčme, dućane, drogarije i spicarije u svojim rukam. Mi ne znamo odkuda tolika njihova nada. Ali svakako

Je l' te, da suze mami razmatranje o domovini Hrvatskoj. Pa kad je takova domovina naša, kad je liepa i divna, krasna i veličanstvena, al na žalost, od tudjina ugnjetavana, od izroda prodavana, baš „kô po Isusovu ruhu, tudjinac po njoj kocke meće“; kad se možemo ponosit da smo Hrvati, da smo sinovi Hrvatske, recite mi, tko je, te ovu majku ne bi ljubio, tko je te joj ne bi od srca služio? Kad čujete, da vam je tko djeda ili pradjeda, još više otca progonio, zlostavljao, možda i usmratio, kako se gorkim napunite čuvstvom, kako vas zaboli u dno duše i vi biste onim trenom smrvili da možete kopajnika vaše kuće i vaše rodbine. A nije li isto s domovinom, dok znate, koji su vam progonili, koji su vam tlačili i još uvijek tlače tu majku najmiliju? Služit dakle domovini iz čistih namjera, to bi jedna imala bit utjeha jad-

znademo, da se je to dogodilo za Gregovičeva vremena.

U istinu bilo je plodno tlo za demokrate u Imotskomu, a koji je pravi uzrok nicanju barabaške stranke ondje, neka rodoljubi Imotski razmišljaju, da i unapried mogu očuvati svoj narod zdrav i čitav.

Krajišnik.

Naši dopisi.

Pišu nam iz Bogomolje na Hvaru.

Mi imademo ovde u našem selu jednoga čovjeka, koji je svakomu dodijao. Ima pet godina da trpimo njegov zulum i njegovu silu. Nismo izlazili na javnost u listovima, jer smo mi mirni ljudi, pa ne bi rada da svijetu drugomu kazivamo naše jade, uzdajuć se da će se taj čovjek jednom već popraviti i obratiti na pravi kršćanski put.

Ipak treba da rečemo, da smo se čuli proti njemu kod starije vlasti njegove. Ali pošto njegova starija vlast nije se nimalo postarala da toga čovjeka obuzda, sada smo prisiljeni da izadjemo na javu čisto i bistro i to sa njegovim imenom.

Taj dakle čovjek koga mi trpimo ima pet godina i čiji je zulum već svakomu dodijao jest Niko Rudan poštijer u našem selu. Sviet ga zove konte Luka i to za poruganje, a evo zašto. On niti je konte niti imade kontije, nego je bio čovjek težak sve do tridesete godine. Medjuto mogao se oko ondašnjega župnika i oko drugoga svieta i tako sa preporukam dokopa se svoga položaja. Kad je postao poštijerom onda misli u svojoj velikoj glavi — jerbo mu je glava ko kakov kabao — da je on veliki čovjek i da je pametan. Dapače počeo se je bio podpisivati: ja dotur konte Luka, jer je on mislio da je odmah i dotur dok je poštijer.

Naravno, da se je sviet smijao takim ludostima, ali dok bi se on podpisivao doturom kontom Lukom ni po jeda, da nije drugo po sriedi. Naš sviet češće puta nosi svoje listove na druge pošte, a mi neznamo zašto.

Znamo pako to, da je on sa svakim u selu u opreci i niko nema s njime prijateljstva. A kako češ, da ga i imade. Naše selo skroz je kršćansko. Smodlakin nauk u demokratsku stranku prezire jer je toprotiva njihovu vjerskomu čuvstvu. A ovaj tobožnji konte dotur Luka uvijek o Smodlaku govori

nome čovjeku. Ali čuje, što veli učenjak talijanski Cezare Cantù:

„Tko hoće da dostojno služi domovini, red je da bude pripravan na žrtve. Tko domovinu svoju iskreno ljubi, taj svoje zvanje i zanimanje obavlja s najvećom točnošću i savjestnošću, da tako uzveliča i obogati ne toliko sebe koliko više rod svoj i domovinu svoju. Svaki lienčina i danguba, pa ma on stanovao u palačama ili se skitao po ulicama i selima, jest zločinac domovine. Svaki raztrošnik i razkošnik, koji samo jede i pije i po krčmama buči, a ne gleda na biedni život siromašnoga naroda, jest pijavica, koja siše krv iz tiela domovine. Svaki odrpani prosjak, koji je zdrav i mogao bi poštenim radom živjeti, jest prosti skitalica, koji po kačama, selima i gradovima ljude i domovinu okrada.“

(Svršit će se).

i o njegovoj stranci, pa hoće da na silu širi Smodlakinu „sramotu“.

S druge pako strane diže se protiva svećenim, a to je znak, da je on u sebi nemiran i zahrdjao, pa to ne mogu viditi Bogomoljani, koji svećenika časte.

Treće je opet što taj čovjek sa svojim postupanjem ogorči i ozlovolji svakoga poštenoga stranca, koji u naše mjesto dodje. Tako imademo sada u našem selu tajnika Štambuka. To je poštenu i radišni čovjek. Svak na Bogomolji časti ga i štuje radi njegova značaja i plemenitosti. Nu ipak našem kontu Luki samozvanomu doturu nije drag. On je protiva njemu i traži, da ga ozlovolji.

Ovo iznosimo na javu neka se znade koliko s tim čovjekom trpimo, pa bi bilo vrijeme, da ga starija vlast posviesti.

*
Pišu nam iz Igrana.

Ovih dana bilo je više Igranaca na okupu a medju njima i Petar Antičić. Izmedju ostaloga reče Petar: da ga slobodno objese na vrh blagajne kada bude gotova.

Ali to se nije svidilo onim ljudima. Igranci su ljudski i bogobojeći ljudi, nikada ne bi uvriedili a kamo li objesili. Bože to sačuvaj od kršćana. Stoga jedan ustane izmedju njih i reče: ne tako, Petre, nego valja narediti, da ti salije kip Marko Bulić, oni što no je se rodio na Tribiću, a koji je učio tamo liepo u Beču sad nastanjen u Drašnicam. On će te, ja mislim dobro načiniti, jer Marko je poznat sa svojih ljevaka i ostalih radja. Tako tvoj liepi i poštenu kip metnuti ćemo u blagajnu, neka bude uzorom ljepote, poštenja i značaja. U sto dobrih časa!

*
Pišu nam sa Studenaca.

Kad je barabaška stranka pobjegla sa bojnoga Kosova u Imotskomu, i kada je propalo carstvo naših baraba, bili su u velikoj nevolji neki naši koji su se upisali u onu barabašku stranku. Kakova je od njih trka bila to čovjek ne može zamisliti. Medik je od straha udario na blato proložko. Tu je zapao u glib do pasa i jedva jedvice se je izbavio, a jednako mu je ostala jedna stara čizmetina u glibu. Mali Marin letio je ko vjetar, vas se zapijao a kosa mu je bila sva razpavana. Da ga je vidio kogod onoga časa mislio bi, da je kakva utvara i od njega bi se prekrstio. Šivelić je klapao u svojim postolinam a sve se je obazirao na trag. I onda je bila na njemu finanačka bljuza.

Policiji je bilo najgore. Od velike brzine kako je letio pane i razbije o kamen glavu. Polije ga na putu krv, ali sreća nije bila rana velika pa je mogao zdravo kući stignuti. Stipiću pao je klobuk s glave i sve je izkajišio gaće. To je strašna muka bila.

Kad su stigli crkvi onde im je nastalo trubljenje, a Bože Škuljević, ko vrug Bože nam prosti, smijao se iza jednoga kantuna i govorio: ala sada jednim ženam posla oko njihove robe.
Studenčanin.

Viesti.

Malo obsadno stanje u Makarskoj.
Od 28. listopada t. g. naime od dana izbora zastupnika za sabor u Makarskoj kao da je malo obsadno stanje, a bez ikakvog razloga. Žandari nataknutim bodežima gra-

dom patroliraju, pak se ne samo gradjanstvo u čudu pita, zašto toliki oružani aparat, već i sami žandari čudom se čude što ih se toliko u Makarsku pozvalo. Skladnijega i mirnijega grada nego što je Makarska nije moguće ni zamisliti. Kroz sve ovo vrijeme ma niti cigli jedan slučaj da bi se zbio da je trebalo žandarskog ili redarstvenog posredovanja. Zašto dakle toliko oružništvo? Čim će se opravdati ovaj neumjesni postupak? Baš u interesu ugleda i ozbiljnosti pozvanih vlasti, potrebno je da ovo bezrazložno stanje prestane. Inače došli bi smo do zaključka, da se hoće po što po to prikazati nešto čega ne postoji. Molimo da se kraj učini ovom neumjesnom i neopravdanom postupku.

O kotarskom školskom nadzorniku Baliću. Kažu nam, da se gosp. Balić jako srdi na nas i naš list što smo ga nekoliko uštípnuili. Što se on srdi mala nas briga. Mi mu medjuto poručujemo, da ćemo se u buduće bolje s njime pozabaviti, jer u istinu je on odviše fina lija, ali je dolijala.

Premeštaj i imenovanje. Dosadašnji poglavar gosp. Nikola Giuppanovich premešten je u Zadar, a na njegovo mjesto dolazi novoimenovani poglavar gosp. Vladimir Berša.

„Hrvatska legija“. U Zagrebu se ustrojila hrvatska legija, kojoj je vojskovođa Dr. Josip Frank. O tom piše Dr. Mate Drinković, podpredsjednik stranke prava u Dalmaciji, u broju 289. „Hrvat. Rieči“ medju inim i ovo: „Ustrajati legije dobrovoljaca? Protu komu? Za što? Zar da se još jednom spasi hrvatskom kralju prietolje i monarhija?

Ali da je monarhija u pogibelji, tih legija bi imali već Magjari i Niemci na stotine, jer oni imadu u monarhiji što i braniti. Imadu gospodstvo, koje ne smiju izgubiti tako lakoumuo. A ipak se oni ne miču.

Dakle Magjari i Niemci mogu mirno spavati; mogu se mirno pouzdati u snagu vojske Njegovog Veličanstva, a mi kukavni Hrvati, bez prava i bez svoje domovine, mi, koji smo predani na izrabljivanje tim gospodujućim življem, mi sami, mi jedini u monarhiji, da ustajemo i ustrajamo legije? Ali protu komu? Za što?

Zar da ujediniamo našu domovinu, da ju spasimo od izrabljivanja? Da ju predamo našem kralju slobodnu kako su ju naši stari predali predšastnicima Njegovog Veličanstva?

Oh, ne. Vojskovođa tih legija je plah, junačan samo gdje pogibelji nema. Hoće on da se pokaže lojalan, on jedini u narodu, koji je svoju lojalnost zasvjedočio riekam krvi. Ali da dodje do šaka, on bi bježao netragom, a junači ne samo kad je metnuti pod noge ponos naš hrvatski.

Nu on se vara; on ponosa hrvatskoga poniziti ne će, on junaštva našega naroda izvrći ruglu ne može.

A ponos i junaštvo hrvatskog naroda ne sastoji danas u kukavnom plazenju, nego u borbi ustavnoj za svoja narodna i ljudska prava.

Naš narod danas zna, da mu njegovu domovinu i prava ne će povratiti lakrdijavštvo, nego uztrajnost i snaga, koju on ima da pokaže u izvojsštenju ustavnih svojih sloboda.

Tu je polje naše narodne borbe: tu samo imademo da pokažemo svoju snagu, svoje junaštvo. Imat ćemo samo ono, što tu izvojshtimo. A svoja prava izvojshtiti možemo jedino ako budemo složni u ustavnoj borbi protu današnjem tužnom našem stanju.

Preko ovoga ići, nami ne dopušta naš narodni ponos, a kad ništa drugo nemamo, kad nam ništa od tudje otimačine nije ostalo, čuvat ćemo naš hrvatski ponos nada sve i pred svakim.

Dakle u borbi za izvojshtenje naših narodnih prava u duhu programa stranke prava pripravnimo smo izložiti sebe i sve svoje, ali ponizivat narod hotimice i znajuć ne ćemo nikada, pa za to ne ćemo ni sudjelovati lakrdijam, koje se na račun našega naroda prave.

Mi mislimo, da se neke lakrdije spremaju samo za to, da narod ne misli na svoju nevolju i na način, kako bi se nje najlakše riešio.

Tako se u novije doba, i do sada radilo u našem narodu uvijek kad ga se htjelo turiti u gore stanje i ljuće robovanje.

A na taj posao, tako nam Boga sve-mogućega, pa makar se spremao pod imenom Ante Starčevića, mi se ne damo ni sada ni u buduće uprav za to, jer to ime štujemo i ljubimo, a nada sve jer štujemo i ljubimo svoj narod“.

Kako kod nas vladini ljudi misle o „Sokolskim društvima“ a kako u Českoj. Poznato je, što i kako misle vladini ljudi o sokolskim društvima u obće u Dalmaciji, a u Makarskoj napose. Rietki su činovnici u Dalmaciji, koji su se usudili biti izvršujući članovima „Sokola“, a u Makarskoj rietki su činovnici, koji se usude prisustvovati i sokolskim zabavama. U Dalmaciji kao da vlada neko čudnovato mnjenje kod vladinih ljudi o sokolskim društvima, biva smatraju ih kao nekakove razsadnike protuvladine i slično. Da je ovo mnjenje o Sokolima sasvim bez temelja i neopravdano, ne treba niti da naglašujemo. Sokolska su društva čisto narodne ustanove, a kao takove vladini ljudi poprieko ih gledaju, jer su ovi većim dielom zadojeni i odgojeni u protinardnom duhu, Odatle razna ocrnjivanja i proganjanja sokolskih društava. Ovako je kod nas u Dalmaciji, dok n. pr. u Českoj vidimo, da su i najviši državni činovnici prijatelji i podupiratelji „Sokola“. Baš ovih dana čitamo po novinama, kako ministar Prašek učestvovao je sokolskoj svečanosti, te držao oduševljeni govor. Ministar je rekao, da si ne pripisuje za zaslugu, nego za dužnost, da je bio medju ustanoviteljima „Sokola“, te se postavlja u red s junacima u crvenim košuljama. Pozivao je sokole nek se prsi o prsi postave u obranu, te množe sokolske vrste. „Mali narod smo, za to moramo sa kvalitetom nadomjestiti kvantitet“. Ministrov govor je pobudio neopisivo oduševljenje. Ovako je u Českoj, dok u nas u Dalmaciji činovnici se drže kilometar daleko kad vide crvene košulje. U-tvaraju se da vide ono čega nema. Pa da nismo i u ovome odviše malašni!

Hrvati i Hrvatice!
pomozite hrv. Istru.